

Міністерство освіти і науки України
Інститут інноваційних технологій і змісту освіти
Управління освіти і науки Чернігівської
облдержадміністрації
Чернігівський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського

Кафедра суспільних дисциплін та методики
їх викладання
Кафедра філологічних дисциплін та методики
їх викладання

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КУРСІВ ЕСТЕТИКИ
І ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ З ВИКЛАДАННЯМ
ЛІТЕРАТУРИ, МУЗИКИ І ОБРАЗОТВОРЧОГО
МИСТЕЦТВА В ШКОЛІ**

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції**

21-22 березня 2013 р.

Чернігів-2013

Міністерство освіти і науки України
Інститут інноваційних технологій і змісту освіти
Управління освіти і науки Чернігівської облдержадміністрації
Чернігівський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського

Кафедра суспільних дисциплін та методики
їх викладання
Кафедра філологічних дисциплін та методики
їх викладання

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КУРСІВ ЕСТЕТИКИ
І ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ З ВИКЛАДАННЯМ
ЛІТЕРАТУРИ, МУЗИКИ І ОБРАЗОТВОРЧОГО
МИСТЕЦТВА В ШКОЛІ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
21-22 березня 2013 р.

Чернігів - 2013

УДК 111.852+130.2
ББК Ю812+Ч.110
В 40

Редакційна колегія:

доктор філософських наук, професор Чернігівського державного технологічного університету Личкова В.А. (науковий редактор); ректор ЧОІППО імені К.Д. Ушинського, кандидат історичних наук, професор Тандура В.М.; завідувач кафедри суспільних дисциплін та методики їх викладання ЧОІППО імені К.Д. Ушинського, кандидат історичних наук, доцент Коропатник М. М. (відповідальний секретар); кандидат педагогічних наук, професор кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання ЧОІППО імені К.Д. Ушинського Гальонка О.А.; завідувач кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання ЧОІППО імені К.Д. Ушинського, кандидат педагогічних наук, доцент Матюшкіна Т.П.; кандидат філософських наук, старший викладач кафедри філології ЧДТУ Колотова О. О.

В 40 Взаємозв'язок курсів естетики і художньої культури з викладанням літератури, музики і образотворчого мистецтва в школі: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 21-22 березня 2013 р., м. Чернігів /Наук. редактор В. А. Личкова. – Чернігів: Вид-во «Ерогліф», 2013. – 233 с.

ISBN 978-966-365-781-4

У збірник включено матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «**Взаємозв'язок курсів естетики і художньої культури з викладанням літератури, музики і образотворчого мистецтва в школі**», що присвячена теоретико-естетичним та методологічним аспектам синтезу мистецтв, вивченню художньої літератури, музики та образотворчого мистецтва в естетичному та історико-культурному аспектах, підготовці учителів та студентів до викладання дисциплін художньо-естетичного циклу. Рекомендовано для науково-педагогічних працівників вищої та післядипломної педагогічної освіти, керівників середніх загальноосвітніх навчальних закладів, учителів, докторантів, аспірантів, студентів.

ISBN 978-966-365-781-4

УДК 111.852+130.2
ББК Ю812+Ч.110

© Колектив авторів

© ЧОІППО ім. К. Д. Ушинського, 2013

ЗМІСТ

Передмова редактора	8
СЕСІЯ 1	
Теоретико-естетичні та методологічні аспекти проблеми синтезу мистецтв	11
Ольга Петрова Природа творчої діяльності. Чуттєве сприйняття світу художником як світоглядна подія	11
Володимир Личковах Естетика «благоговіння перед життям» у творчості Олександра Довженка	13
Олена Поліщук Некласична естетика та її значення у викладанні літератури, музики та образотворчого мистецтва	18
Оксана Полякова Мутація діонісійського та апполонійського в сучасному цивілізаційному просторі	20
Світлана Холодинська Проблема синтезу мистецтв (естетичний аспект)	23
Ірина Слоневська На перетині дискурсивних практик: література ХХ століття та некласична філософія	29
Оксана Дудар Синтез мистецтв та феномен синестезії: теоретико-методологічний аспект	34
Степан Янковський Соціокультурні універсалії постіндустріальної цивілізації: проблема синтезу мистецтв	38
Олена Свінціцька Конвергентні ЗМІ в контексті сучасного синтезу мистецтв	40
СЕСІЯ 2	
Вивчення художньої літератури в естетичному та історико-культурному контекстах	43
Людмила Чабак Процес сприйняття літературного тексту як предмет естетичного та літературознавчого дослідження	43
Надія Конончук Рецептивно-естетична інтерпретація художнього твору (на прикладі трактату Г. Сковороди «Вхідні двері	

перед життям то є водночас і естетика «святотвірності», і естетика «конкордизму», і естетика «зачарованої Десни», і естетика «поетичного кіно».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Довженко О. Твори в 5-ти тт. – Т.4: Статті, виступи, лекції // Олександр Довженко. – К., 1984. – 351 с.
2. Довженко О. Твори в 5-ти тт. – Т.5: Записні книжки. Щоденник. Листи // Олександр Довженко. – К., 1985. – 359 с.
3. Мойсеїв І. Семіосфера України в О.Довженка // Мойсеїв І. Ріднота і смисл: вертикальна філософія / Ігор Мойсеїв. – К., 2012. – С. 23-35.
4. Гирич М.М. Художньо-образний аналіз кіноповісті О. Довженка «Земля» в контексті естетики експресіонізму / М.М. Гирич // Вісник ЧДПУ. – Вип. 75: Другі Кулішеві читання з філософії етнокультури [за ред. проф. В.А. Личковаха]. – Чернігів, 2010. – С.138-141. – (Серія: філософ. науки).
5. Довженко О. Про красу: зб. статей, промов, фрагментів з листів та щоденника / Олександр Довженко. – К., 1968. – 531 с.

Взаимодействие эстетики и художественного творчества рассматривается на примере целостности мировоззрения, литературно-художественной критики, публицистики и киноискусства А.П. Довженко. Его эстетика «благоговения перед жизнью» включает в себя народную эстетику «свято-отношения», эстетику «конкордизма», эстетику «зачарованной Десны», эстетику «поэтического кино», выступая как «лебединая песня» социалистического реализма.

Ключевые слова: історія української естетики, естетическіе взгляды А.П. Довженко, естетика «благоговения перед жизнью», «лебединая песня» соцреализма.

УДК 111.852

Олена Поліщук

НЕКЛАСИЧНА ЕСТЕТИКА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У ВИКЛАДАННІ ЛІТЕРАТУРИ, МУЗИКИ ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Історія неklasичної естетики показує її зв'язок з мистецькою практикою.

Ключові слова: неklasична естетика, мистецтво, художня творчість.

Видається досить показовим, що естетика завжди прагнула осмислювати досить широке коло питань, пов'язаних не тільки із мистецькою практикою, витоками та специфікою художньої творчості чи

художньої рецепції, а й значущістю чуттєвого начала у людській творчості і бутті, причинами та стимулами геніальності, роллю позарациональних моментів у житті людини та ін. І на сьогодні вона, як відомо, так само активно реагує на зрушення, трансформації, пошуки, які мають місце як в сучасній гуманітаристиці, так і в мистецькій практиці. Водночас поза її увагою не залишається й питання оцінки значущості естетичного чинника в інших практиках людської життєдіяльності. Некласична естетика у своєму розвитку пройшла досить тривалий шлях розвитку. У працях Ф. Ніцше, І. Тена, Б. Кроче, А. Бергсона, Д. Овсянко-Куликовського, Ю. Охоровича, І. Франка, А. Річардса, Ч. Огдена, Т. Манро та ін. порушено низку важливих питань і напрацьовано ряд нових та перспективних ідей чи концептів, які збагатили естетичну теорію настільки, що це дало підставу вважати – неklasична естетика є продуктом кінця ХІХ - початку ХХ століття, яка у своєму розвитку пройшла декілька етапів.

Так, Ф. Ніцше, одним із перших, переконливо акцентував на необхідності розрізнення естетичного і художнього моментів, здійснив залучення потенціалу естетики до аналізу культуротворчих процесів. Ю. Охоровичем (праця "Про поетичну творчість" 1897 р.) та його учнем І. Франком (трактат "Із секретів поетичної творчості" 1898-1899 рр.) на основі естетико-психологічного аналізу напрацьовано ідею творчості, у тому числі художньої, як процесу із складною детермінацією. У праці Б. Кроче "Естетика як наука експресії та як загальна лінгвістика" (1902 р.) привернуто увагу до ролі інтуїції як стимулу творчості, зокрема й митця. На необхідності розрізнення факту та естетичного факту наголошено І. Теном з метою привернення уваги до джерел детермінації мистецької інновації. У середині 20-х рр. минулого століття, вводячи поняття синестезії, стимулу, контамінації, А. Річардс і Ч. Огден суттєво поглибили уявлення про естетичний досвід і стимули художньої творчості та художньої комунікації. (І не тільки зазначення невеликої децими напрацьованих ідей у тогочасний період розвитку естетичної теорії).

Однак варто звернути увагу, що Юліан Охорович – це мислитель з досить широким колом наукових інтересів: філософ, естетик, етик, психолог, антрополог, соціолог, фізик, біолог, медик, криміналіст, журналіст, літературний критик, белетрист і поет. Так само можна сказати й про Іполита Адольфа Тена: французький філософ-позитивіст, естетик, історик, психолог, а також письменник та засновник культурно-історичної школи мистецтвознавства. Не менш широкий інтерес у наукових розвідках фіксується й у Бенедетто Кроче – італійський філософ, естетик, історик, літературознавець, літературний критик та громадський діяч.

Звернення до аналізу біографічного матеріалу дає змогу стверджувати про широке коло наукових інтересів дослідників, що залишили помітний слід у розвитку естетики. І ними напрацьовано традицію міжнаукового аналізу естетичних феноменів, що поєднував можливості філософії, естетики, мистецтвознавства, літературознавства, психології тощо та "теоретико-практичного паритету" (О. Оніщенко) при їх розвідках.

Водночас варто наголосити, що на цінності подібного підходу на сьогодні далеко не завжди ставиться наголос при підготовці фахівців у царині образотворчого мистецтва, музики, літературознавства, естетики і т.п. Крім того, у навчальних курсах з цих дисциплін подібний пласт естетичних напрацювань розглядається достатньо "скромно" чи ж взагалі побіжно (винятком є підготовка з окремих мистецтвознавчих спеціальностей). Подібний методологічний прийом ще досить "тендітно" входить у наукову практику сучасної гуманітаристики, що не сприяє її повноцінному розвитку.

История неклассической эстетики показывает её связи с художественной практикой.

Ключевые слова: неклассическая эстетика, искусство, художественное творчество.

УДК 111.852+130.2

Оксана Полякова

МУТАЦІЯ ДІОНІСІЙСЬКОГО ТА АПОЛЛОНІЙСЬКОГО В СУЧАСНОМУ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

У статті розглядається проблема кризи культурних цінностей в умовах сучасної цивілізації. У якості можливості подолання тенденції до подальшого розриву культурного і цивілізаційного просторів визначається необхідність гуманітаризації освіти.

Ключові слова: культура, цивілізація, діонісійське, аполлонійське, гуманітарна освіта.

В умовах сучасної цивілізації комерціалізуються та знецінюються здобутки культури, перетворюючись у «предмети» масового виробництва, а духовні цінності втрачають свій онтологічний, сакральний статус. Їх заміняють, а точніше «підміняють» досягненнями у сфері економіки, політики, технологій програмування і т.д. Ця тенденція на глобальному рівні призводить до поляризації культури та цивілізації: поглиблюється прірва між внутрішнім світом людини та зовнішніми обставинами, під впливом яких людина повинна здійснювати свій життєвий вибір. Ще раніше цей розрив влучно описав К.Г.Юнг у своїй теорії архетипів. Він зазначив, що по мірі відриву свідомості від колективного безсвідомого, наповненого архетипічними образами, які віками викувалися та відливалися у культурі, у індивіда спостерігається напруження психічних сил [6]. В результаті сьогодні все частіше спостерігаються апокаліптичні настрої, яскравим прикладом чого стала масова істерія навколо пророцтва Майя щодо «кінця світу»; мода на ретро, яка у нашій країні пов'язана з ностальгією за радянськими часами та світлим соціалістичним минулим, а також активна неоміфологізація (візуалізація старих та нових міфів) та гіперсакралізація свідомості, що супроводжується появою нових, не характерних та навіть